

«زن و مطالعات خانواده»

سال اول - شماره اول - پاییز ۱۳۸۷

ص ص ۴۴ - ۲۵

بررسی عوامل مرتبط با تضاد ارزشی در بین دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد ابهر در سال ۱۳۸۵

رقیه پرهام^۱

چکیده

این مقاله به بررسی عوامل مرتبط با تضاد ارزش‌ها در بین دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد ابهر پرداخته است. در پژوهش حاضر، هدف از مطالعه، شناسایی و تشخیص عواملی است که در تضاد ارزش‌های دانشجویان مؤثر هستند. نوع و روش تحقیق، اسنادی و پیمایشی، ابزار اندازه‌گیری، پرسشنامه، جامعه آماری، دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد ابهر، شیوه نمونه‌گیری خوشه‌ای توأم با تصادفی سیستماتیک و حجم نمونه، ۷۰۴ نفر از دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد ابهر بوده است. برای سنجش عوامل مؤثر بر تضاد ارزش‌ها از دیدگاه جامعه‌شناسان و روانشناسان استفاده شده است. بعد از آزمون فرضیه‌های تحقیق، نتایج ذیل حاصل شد: بین متغیرهای ارتباط با خانواده، ارتباط با دوستان، استفاده از وسایل ارتباط جمعی داخلی، استفاده از وسایل ارتباط جمعی خارجی، سنت‌گرایی، اختلاف سن با مادر، سن و میزان درآمد با تضاد ارزش‌ها رابطه معنی‌دار وجود دارد.

واژه‌های کلیدی:

تضاد، ارزش‌ها، خانواده، دوستان، سنت‌گرایی، وسایل ارتباط جمعی و مراکز آموزشی

^۱. عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد ابهر

مقدمه

در شرایط تحول سریع جامعه به ویژه در دوران شهرگرایی و صنعتی شدن، بزرگسالان به دلیل ثبات نسبی ساختار ذهنی و سنت‌گرایی و محافظه‌کاری خود متمایل به حفظ و تثبیت ارزش‌های فکری و فرهنگ سنتی (مجموعه آداب و رسوم، باورها، ارزشها و آرمانهای غالب) خود می‌شوند و نمی‌توانند پا به پای تحولات، نوآوری و نوگردانی فرهنگی پیش بروند؛ درحالی که به نظر می‌رسد جوانان به دلیل اقتضای سنی خود نوجو، نوگرا و نوآور هستند و اعتقاد و عمل به ارزش‌های سنتی را کهنه و غیرقابل قبول می‌شمارند. مثلاً در شیوه همسرگزینی، گذراندن اوقات فراغت، شیوه لباس پوشیدن، برخورد با بزرگترها، نوع علایق و نیازها ... با بزرگسالان تفاوت دارند. از این رو برخورد ارزش‌های دو نسل متفاوت (نسل والدین و نسل فرزندان) و عدم سازگاری میان آن دو را که در شرایط خاصی از تحول، ایجاد می‌شود بحران ارزش‌ها می‌نامند.

در جوامع جدید جوانان می‌خواهند به راه خود بروند و بزرگسالان علاقه‌مندند آنان را با سنت‌های کهن پرورش بدهند. این امر از یک سوتضاد ارزش‌ها را پیش می‌آورد و از سوی دیگر به نوعی برخورد میان دو نسل منجر می‌شود و در طول زمان پیوسته افزایش می‌یابد. اگرچه می‌توان گفت در هر عصری میان دو نسل بزرگسال و جوان تضاد ارزش‌ها وجود داشته، ولی در دوران صنعتی شدن جامعه این تضاد به دلایل مختلف مثلاً، هماهنگی جوانان با تحولات سریع جامعه و عدم همگامی بزرگسالان با آنها، این تضاد افزون‌تر می‌شود.

از سوی دیگر گسترش ارتباطات بشری در روزگار حاضر، نسل جدید را با نوعی زندگی و متفاوت آشنا کرده است که نسبت به آن دل‌بستگی و اشتیاق بیشتری نشان می‌دهند و نسبت به زیستن مألوف والدینشان حالت گریز، بی‌اعتنایی و حتی مقاومت نشان می‌دهند. این فرآیند ممکن است نوعی تضاد، گسست یا شکاف میان ارزش‌های نسل جدید و نسل قدیم منجر شود، از لحاظ الگویی هم همین وضع برقرار است. الگوهای نسل پیشین برای نسل جدید جاذبه ندارد. و آنها نسبت به والدینشان و محبوبیت‌های آنها بی‌توجه شده‌اند و دل در گرو محبت‌های دیگری دارند شاید انتخاب‌هایشان به طور معقول و منطقی نباشد، اما

هر چه هست نسبت به کسان دیگر تعلق خاطر عمیق نشان می‌دهند. این تعلق خاطر را در صورت امکان به صورت آشکار و در صورت عدم امکان در خفا نشان می‌دهند و می‌خواهند به وضعیت الگویی خود نزدیک شوند و مانند الگوهای خود زندگی کنند. این مسأله شاید در نهایت به تضاد میان آنها با والدین شان منجر شود.

بیان مسأله

از دیدگاه جامعه‌شناسان و روانشناسان تضاد بین ارزش‌های جوانان و بزرگسالان در زمینه فرهنگی، سیاسی، اجتماعی و دینی در واقع تفاوت بین سیستم‌های ارزشی دو نسل است، نسل گذشته پایبند آداب و رسوم و باورهای مذهبی و ملی خود بوده، به راحتی تغییر در آن را نمی‌پذیرند و گاهی به شدت با هر نوع تحول مقابله می‌کنند، در مقابل نسل جوان تحت تأثیر ارزشهای نه چندان پایدار اما جذاب قرار دارند. عدم توانایی در کمک به شناخت و درونی کردن ارزش‌های پایدار معنوی به جای ارزش‌های سست مادی، آسیب قابل توجهی به فرهنگ، هنجارها و ارزش‌های اجتماعی و خانوادگی جامعه وارد می‌سازد و موجب بروز پدیده‌ای به نام خرده فرهنگ‌ها و ضد ارزش‌ها می‌گردد. در این میان جوان به بهانه‌ای کهنه و متحجر بودن ارزش‌ها و رسوم بزرگتران و وجود گروه‌های همسال و احساس تعلق بدان گروه‌ها، الگوهای ارزشی آنها را که از فرهنگ وارداتی و بی‌مایه غرب و تمایلات نوگرایی و تنوع طلبی نشأت گرفته است پذیرفته و با هنجارها و ارزش‌های جامعه مخالفت می‌ورزند. این درحالی است که خود نیز به ارزش‌های ریشه‌دار و مستحکم پایبند نبوده و در این چرخه معیوب شاید به سرایشی مفرط و از خود بیگانگی و پوچ‌گرایی منجر شود.

جامعه‌شناسان معتقدند در جامعه دو نوع ارزش جریان دارد: ارزش سنتی و ارزش پیش‌بینی نشده. ارزش‌های سنتی به وسیله فرهنگ یک جامعه منتقل می‌شود و ارزش‌های پیش‌بینی نشده، قبلاً نبوده، مقتضیات زمان آنها را برای فرد، جالب و دارای کشش کرده است. جوانان معمولاً به طرف ارزش‌های پیش‌بینی نشده می‌روند. شاید این گرایش علل خارجی (دستاوردهای صنعتی و

فناوری‌های جدید) و علل داخلی (عدم جامعه‌پذیری به طور کامل) داشته باشد همین امر باعث برخورد میان آنان و بزرگسالان می‌شود. این ناسازگاری ابتدا به صورت مخالفت و کشمکش بین جوانان و افراد خانواده، بویژه والدین هم جنس جلوه می‌نماید و رفته رفته وسیعتر شده، همه مظاهر زندگی اجتماعی مانند نظام‌های جامعه، دستورات دینی، موسسات تربیتی و غیره را در برمی‌گیرد و نسل جدید زیر بار فشار بزرگترها از مسؤولیت شانه خالی کرده، و به نفی مقررات آنها می‌پردازند. گاهی ممکن است بر اثر تضاد، کار به فرار از خانه و کناره‌گیری از جامعه بکشد.

با این وصف انجام تحقیق درباره این مسأله و توصیف و تبیین عوامل مؤثر بر آن از دو جنبه نظری و کاربردی اهمیت زیادی دارد.

از بعد نظری، انجام مطالعه درباره تفاوت نظام ارزشی والدین و فرزندان موجب رشد و ارتقای علمی می‌شود و در نتیجه با مطرح‌شدن پرسش‌های علمی در این زمینه پاسخ‌های علمی به آنان داده می‌شود. این تحقیقات به عنوان یک مطالعه بنیادی می‌تواند برای پدیده نوظهور مذکور کمک شایانی بکند.

از جنبه کاربردی می‌توان با شناخت نظام ارزشی والدین و جوانان، برداشتی صحیح از میزان تفاوت‌ها و شباهت‌های این دو نظام حاصل کرد و برای کاهش تضادها، آگاهی‌های لازم را کسب نمود. در واقع شناخت تأثیر عوامل مختلف مسأله‌ی تضاد ارزش‌ها می‌تواند راهکارهای مناسب را در مواجهه با این پدیده اجتماعی فراروی کارشناسان مسائل تربیتی و مسؤولان آموزش قرار دهد.

اهداف تحقیق

هدف از این پژوهش، یک بررسی و سنجش میزان تضاد ارزش‌ها است که به طور کلی می‌توان اهداف جزئی این تحقیق را چنین بیان کرد:

- ۱- سنجش میزان تضاد ارزش‌ها.
- ۲- شناخت عوامل فردی و اجتماعی مؤثر بر تضاد ارزشی.
- ۳- ارائه پیشنهادها و راهکارها در جهت کاهش این مسأله اجتماعی.

مبانی نظری

مهمترین تحولات قرن بیستم را می‌توان ظهور " تیپ جوان " به عنوان یک گروه یا طبقه سنی خاص دانست که ویژگی‌های خاص آن در تشخیص یافتن آنان نسبت به دیگر اقشار مؤثر بوده است. همبستگی میان اعضای این گروه، سازمان یافتگی مبتنی بر سلسله مراتب و برخورداری از نظام ارزشی خاصی که بعضاً بانظام ارزشی بزرگسالان مغایرت داشت یا آن را طرد می‌کرد، از جمله ویژگی‌هایی است که موجب تمایز این گروه گردیده است (آبراکرامبی، ۱۳۶۷، ۲۸۲). رونالد اینگلهارت^۱ نظر خود را پیرامون دگرگونی ارزش‌ها با ارائه دو فرضیه مهم بیان می‌دارد:

۱- فرضیه کمیابی: اولویتهای فرد بازتاب محیط اجتماعی، اقتصادی وی است، شخص بیشترین ارزش‌ها را برای چیزی قائل است که عرضه آن نسبتاً کم است.

۲- فرضیه اجتماعی شدن: مناسبات میان محیط اجتماعی، اقتصادی و اولویتهای ارزشی یک رابطه مبتنی بر تطابق بلافاصله نیست، یک تأخیر زمانی محسوس در این میان وجود دارد، زیرا ارزش‌های اصلی شخص تا حدود زیادی انعکاس شرایطی است که در طول سالهای قبل از بلوغ وی حاکم بوده است (اینگلهارت، ۱۳۷۳، ۷۵).

تئوری اجتماعی شدن

چارلز هورتن کولی^۱ معتقد است: آنچه را که کودک در نخستین مراحل رشد شخصیت " درونی " می‌کند، از انواع شیوه‌های کنش متقابل با دیگران، تقلید می‌کند و یاد می‌گیرد او چیزی می‌گوید که دیگران می‌گویند. کولی چنین استدلال می‌کند که "خود" یک شخص در رهگذر تبادل او با دیگران رشد می‌کند. خاستگاه اجتماعی زندگی یک شخص از رهگذر نشست و برخاست او با اشخاص دیگر پدید می‌آید، با آگاهی یک شخص از خودش که

^{۱-} R.inglehart

^{۱-} CH.H.cooley

بازتاب افکار دیگران درباره اوست. بنابراین شخصیت هر فرد یا "خود" هر فرد در واقع انعکاس "خودهای اطرافیان" است، یعنی خود فرد از قضاوت دیگران ساخته می شود.

به نظر جورج هربرت مید^۱ رفتار یک فرد را تنها می توان از طریق فهم رفتار کلی گروه اجتماعی او دریافت زیرا کنشها فردی به کنشهای اجتماعی گسترده تری وابسته است که در فراسوی یک فرد به اعضای دیگر گروه مرتبط می شود (ستوده، ۱۳۷۶، ۸۸ و محسنی، ۱۳۷۵، ۱۱۳).

مید معتقد است جامعه عامل اصلی اجتماعی کردن فرد به شمار می رود. ولی عقیده دارد که یک فرد بیشتر بر اثر همکاری و تماس با افراد پیرامون خویش "خود" را می شناسد و با عهده دار شدن نقش دیگران که عبارتند از: افراد خانواده و معاشران نزدیک و یا بطور کلی همه افراد جامعه که با آنها سر و کار دارد، تصویری از "خود" در ذهنش رسم می کند (ستوده، ۱۳۷۶، ۸۹).

امیل دورکیم^۲ نیز در نظریه "نمود اجتماعی" تأیید می کند که فرد با اقتباس رفتار دسته و جامعه اش اجتماعی می گردد.

در این رابطه زیگموند فروید^۳ اگرچه مستقیماً مسأله اجتماعی شدن فرد را مورد بررسی قرار نداده است، با این همه در روشن شدن این کیفیت نقش بزرگی ایفا کرده است. به عقیده فروید ذهن بشر به سه بخش تقسیم شده است: بخش Id که آدمی را تحریک به ارضای شهوات حیوانی خود می کند.

بخش Ego که نقش یک میانجی را بین میل و عمل بازی می کند و در مورد لزوم، خواسته ها و فشارهای Id را عقب می راند.

بخش سوم Super Ego است که آدمی را وادار به رعایت قوانین و مقررات و نوامیس اجتماعی می کند و افکار مربوط به اخلاقی بودن یا نبودن اقدامی را به Ego منتقل می سازد و Ego به نوبه خود بر آن مهار می زند.

^۱ -Mead G.H.

^۲ -E.Durkhiem

^۳ -S.Freud

فریود عقیده دارد که Super Ego انسان عبارت از انعکاس افکار پدر و مادر درباره خوبی و بدی است که از طریق همانندی و تمثیل به وی انتقال یافته است. چون افکار پدر و مادر نیز متکی بر افکار و عقاید جامعه‌ای است که در آن زیست می‌کنند، فرزند نیز به وسیله Super Ego خودآداب و مقررات اجتماعی را کسب می‌کند (کینک، ۱۳۵۳، ۶۸).

تالکوت پارسنز^۱ تفاوت مهمی در فرآیند جامعه‌پذیری آنهایی که به آموزش عالی دست می‌یابند و آنهایی که دست نمی‌یابند، می‌بیند. منشأ این تمایز در تفاوت‌هایی است که به عقیده پارسنز میان دبیرستان و دانشگاه و میان فرهنگ نوجوان دبیرستانی و فرهنگ دانشجویی وجود دارد. پارسنز از نخستین جامعه‌شناسان بود که در اوایل دهه (۱۹۵۰) اهمیت خرده فرهنگ جوانان را در عین حال هم به عنوان پدیده اجتماعی و هم به عنوان مرحله‌ای از جامعه‌پذیری خاطر نشان کرده است. این خرده فرهنگ در عین حال هم به شکافی که نوجوان را از خانواده‌اش جدا می‌کند و هم به تنش‌هایی که توقعات محیط مدرسه بر او تحمیل می‌کند، توجه دارد. فرهنگ نوجوانی که در گروه‌های دوستان و در سبک زندگی اجتماعی (کمونوتر) و زیستن تا حدودی در حاشیه جامعه کلی متبلور می‌شود، فاصله نوجوان را از زندگی خانوادگی بیشتر کرده و حتی گاه گسیختگی با محیط خانوادگی و ورود به دنیای خارج از خانواده را با خشونت همراه می‌کند (روشه، ۱۳۷۶، ۱۸۵).

ادوین ساترلند^۲ در تئوری "پیوستگی افتراقی" اینگونه بحث و استدلال می‌کند که جوانان به میزان شدت ارتباط و همنشینی با گروه‌های مختلف پیرامون‌شان از ارزش‌ها و هنجارهای آن تأثیر می‌پذیرند (احمدی، ۱۳۶۹، ۴۸).

دیوید رایزمن^۳ معتقد است که جوامع بشری سه مرحله را پشت سر گذاشته‌اند، در مرحله نخست انسانها از سوی آداب و رسوم و سنت‌ها از بیرون

¹ -T.Parsns

² -E.Sutherland

³ -D.Riesman

کنترل می‌شوند و در مرحله دوم انسانها توسط عقل از درون کنترل می‌شوند و در مرحله سوم کنترل انسانها به دست رسانه‌ها افتاده است (کازینو، ۱۳۶۴، ۳۲). این خلدون گفته است: در گذر از جوامع بدوی به جامعه شهری با گسترش شهرنشینی همبستگی یا انسجام اجتماعی کاهش یافته نتیجتاً تعارضات در جامعه فزونی می‌گیرد و به تبع آن انحراف نیز گسترش می‌یابد.

فردیناند تونیس^۱ به دو نوع روابط اشاره می‌کند: گزل شافت و گمن شافت، در اصطلاح عام گمن شافت نشان دهنده اشتراک اجتماعی و گزل شافت نمایانگر جامعه است. روابط گمن شافت با پیوندهای نزدیک، صمیمانه، شخصی، علاقه صمیمانه به رفاه همدیگر، همکاری و اعتماد متقابل مشخص می‌شود. اما روابط گزل شافت بر رقابت، نفع شخصی، کارایی، پیشرفت و تخصص مبتنی است. تونیس بر این باور بود که در افزایش شهرگرایی روابط از نوع گزل شافت گسترش می‌یابد و افراد نسبت به هم بیگانه شده و از همبستگی میان آنان کاسته می‌شود (کوئن، ۱۳۷۵، ۹۵).

اینگلهارت^۲ معتقد است با بالا رفتن بعد خانوار، اختلاف سن والدین با فرزندان نیز افزایش می‌یابد. در مورد محل سکونت نیز معتقد است اگر خوب توجه کنیم می‌بینیم اختلاف والدین با فرزندان در مناطق مرفه بیشتر به چشم می‌خورد. یکی دیگر از عوامل مؤثر در شکاف نسلی غیر یکسان بودن محل تولد والدین و فرزندان است. همچنین اینگلهارت بالا رفتن اختلاف سنی والدین با فرزندان را در بروز شکاف نسل‌ها مؤثر می‌داند، همینطور اختلاف در میزان تحصیلات نیز می‌تواند عامل اختلاف میان والدین و فرزندان باشد (تیموری، ۱۳۷۷، ۶۰).

به نظر وایت^۳، ارزش‌های والدین، ارزش‌های واقعی و شخصی والدین است و ارزش‌هایی است که والدین دوست دارند به بچه‌هایشان منتقل نمایند و درک ارزش‌های جامعه پذیری، برداشت فرزندان از ارزش‌هایی است که والدین درصدد

^۱ - F. Tonnies

^۲ - Inghel hart

^۳ - Waite

انتقال آن به فرزندان هستند و ارزش‌های شخصی فرزندان، ارزش‌های واقعی آنها هستند که بر مبنای درک ارزش‌های جامعه پذیری والدین حاصل شده است. وایت و همکارانش معتقدند که ارزش‌های جامعه پذیری والدین در مقایسه با ارزش‌های واقعی ایشان، ارزش‌های فرزندان را بهتر تبیین می‌کند و ارزش‌های جامعه پذیری با ارزش‌های شخصی والدین مرتبط است و هر چه قدر جامعه پذیری والدین کمتر باشد، تشابه بین ارزش‌های والدین و فرزندان بیشتر می‌شود و طبیعتاً شکاف بین ارزش‌های والدین و فرزندان (ارزش‌های شخصی) کاهش خواهد یافت و بالعکس (یوسفی، ۱۳۸۳، ۳۵).

ایزنشتاد^۱ معتقد است، درک هر نسل از جامعه، اشیاء و زندگی، مبتنی بر شرایطی است که در آن رشد یافته، تجاربی بدست آورده و مراودت‌هایی را متحمل گردیده است. به طور مثال رفتار نسلی که در شرایط جنگ و محرومیت رشد یافته با نسلی که جز صلح و رفاه به خود ندیده، متفاوت است و در جوامع پیچیده مبتنی بر تحولات سریع، تضاد نسل‌ها امری غیر قابل اجتناب است (روشه، ۱۳۶، ۱۳۶).

گودنو^۲ معتقد است، یکی از مهم‌ترین عوامل مؤثر در انتقال ارزش‌ها از والدین به فرزندان، تشخیص و اتخاذ راهبرهای مؤثر به منظور رشد فرزندان در دسترسی به اهداف است. در این باره گودنو دو مرحله را برای توصیف فرایندهایی که فرزندان ارزش‌های والدین‌شان را می‌پذیرند یا طرد می‌کنند، پیشنهاد نموده است. وی می‌گوید: " قبل از این که فرزندان عقاید والدینشان را بپذیرند یا طرد نمایند آنها ابتدا ادراکی از ارزش‌ها و عقاید والدینشان کسب می‌نمایند و درستی یا نادرستی ادراکات فرزندان در پذیرش عقاید والدین از عوامل مختلفی تأثیر می‌پذیرد. فقدان توافق والدین و فرزندان یا به وسیله ادراک نادرست از عقاید و ارزش‌های والدین یا طرد ادراکات درست از عقاید و ارزش‌های والدین است" (یوسفی، ۱۳۸۳، ۳۵).

¹ -Eizeneshstad

² -Goodnow

فرضیات تحقیق

- ۱- بین گرایش به ارتباط با خانواده و تضاد ارزش ها رابطه وجود دارد .
- ۲- بین گرایش به ارتباط با دوستان و تضاد ارزش ها رابطه وجود دارد .
- ۳- بین رضایت از مراکز آموزشی و تضاد ارزش ها رابطه وجود دارد .
- ۴- بین استفاده از رسانه های خارجی و تضاد ارزش ها رابطه وجود دارد .
- ۵- بین استفاده از رسانه های داخلی و تضاد ارزش ها رابطه وجود دارد .
- ۶- بین میزان سنت گرایی و تضاد ارزش ها رابطه وجود دارد .
- ۷- بین عوامل فردی (ویژگی های عمومی) و تضاد ارزش ها رابطه وجود دارد .

روش پژوهش (نوع روش تحقیق)

روش تحقیق مورد استفاده این پژوهش در قسمت های اولیه طرح (در سه فصل اول) اسنادی و کتابخانه ای بوده و در بخش های بعدی از روش تحقیق پیمایشی و از شیوه تحقیق همبستگی استفاده شده است .

مشخصات جامعه آماری

جامعه آماری مورد بررسی در این پژوهش عبارت است از دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد ابهر در سال ۱۳۸۵ می باشد که براساس گزارش دانشگاه، تعداد دانشجویان بالغ بر ۹۶۰۳ نفر بوده که تعداد زن و مرد در جدول ذیل مشهود است :

جدول شماره ۱: نمونه گیری به تفکیک جنس

جنس	جامعه آماری	حجم نمونه
دختر	۳۱۳۸	۲۳۸
پسر	۶۳۶۸	۴۶۶
جمع	۹۶۰۳	۷۰۴

تعیین حجم نمونه

برای تعیین حجم نمونه باید اول میزان دقت و سطح اطمینان تعمیم را در چهارچوب تئوری نمونه‌گیری بدانیم. از آنجا که در بررسی‌های اجتماعی معمولاً "حجم نمونه" به کمک فرمول‌های آماری بدست می‌آید لذا سعی می‌گردد در راستای کاهش اشتباهات گوناگون در امر آمارگیری و استخراج، لااقل نتایج حاصله از درجه اعتماد و اطمینان کافی برخوردار باشد. لذا برای رسیدن به دقت معین (فاصله حدود اعتماد) یا درجه اطمینان "t" برآورد حجم نمونه (n) الزامی است. (ساروخانی، ۱۳۷۲، ۴۹) بنابراین در این پژوهش می‌خواهیم از یک جمعیت ۹۶۰۳ نفری (دانشجویان دانشگاه آزاد واحد ابهر) نمونه‌ای به منظور برآورد نسبت حائزین صفات انتخاب کنیم:

$$n = \frac{Nt^2 pq}{Nd^2 + t^2 pq} = \frac{9603 \times 1/96 \times 0/5 \times 0/5}{9603 \times 0/5 + 1/96 \times 0/5 \times 0/5} = 704$$

ابزار پژوهش

از آنجائی که هدف کلی پژوهش بررسی عوامل مرتبط با تضاد ارزش‌ها در بین دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد ابهر است لذا برای سنجش متغیرها باید از ابزار اندازه‌گیری مناسبی استفاده می‌شد. ابزاری که به وسیله آن متغیرهای تحقیق را مورد اندازه‌گیری قرار دادیم، پرسشنامه است که اجزای تشکیل دهنده آن در جدول شماره ۲ آورده شده است:

جدول شماره ۲: اجزای تشکیل دهنده وسیله اندازه گیری

نام متغیرها	نوع طیف مورد استفاده	شاخصها
عوامل فردی	-----	جنس، سال، تعداد اعضای خانواده، شاغل یا خانه دار بودن مادر، اختلاف سن با پدر و مادر، میزان تحصیلات پدر و مادر، محل تولد، محل زندگی و درآمد خانواده
ارتباط با خانواده	طیف پنج درجه ای لیکرت	احساس آرامش در خانه، اهمیت دادن به نظر والدین در اکثر کارها، رابطه صمیمانه با پدر و مادر، حرف شنوی از اعضای خانواده و ...
ارتباط با دوستان	طیف پنج درجه ای لیکرت	صمیمی بودن دوستان در مقایسه با خانواده، در میان گذاشتن مسائل خصوصی با دوستان، احساس آرامش در کنار دوستان، اطلاعاتی که به دوستان می دهند و ...
رضایت از مراکز آموزشی	طیف پنج درجه ای لیکرت	به وجود آمدن رشته های دانشگاه بدون نیاز جامعه، ورود به دانشگاه برای کسب مدرک نه معلومات و تخصص، فعالیت محیط دانشگاه و ترغیب جوانان برای شرکت در مسائل سیاسی و اجتماعی، فعالیت دانشگاه غیر دولتی با انگیزه کسب در آمد، مطلوب بودن توانایی علمی اساتید و ...
وسایل ارتباط جمعی داخلی	طیف پنج درجه ای لیکرت	عملکرد رادیو در پخش اخبار، مسائلی که در نشریات به چاپ می رسد، برنامه های مذهبی صدا و سیما، صدا و سیما و پر کردن اوقات فراغت، افزایش شبکه های تلویزیونی و کاهش گرایش جوانان به ماهواره
وسایل ارتباط جمعی خارجی	طیف پنج درجه ای لیکرت	ترجیح به گوش دادن رادیوهای بیگانه، سعی در تماشای فیلم و سریال های خارجی، خواندن رمان های خارجی در اوقات فراغت، کامل بودن خبرهای رادیوهای خارجی، دوست داشتن برنامه های ماهواره ای و ...
سنت گرایی	طیف پنج درجه ای لیکرت	تغییرات بزرگ کارها را بدتر می کند، به جای درگیر شدن با چیزهای نو یا چیزهای موجود بسازیم، در دورانی هستیم که باید از اهمیت سنت ها در زندگی کاسته شود، تبعیت از الگوی یکسان و موجود، احترام به نیاکان و ...
تضاد ارزشها	طیف پنج درجه ای لیکرت	اختلاف در عقاید و افکار، اختلاف نظر در ارتباط با جنس مخالف، اختلاف نظر در نوع موسیقی، رضایت از زندگی، اختلاف نظر در اعتقادات، اختلاف نظر در گذران اوقات فراغت، اختلاف نظر در رفتار و ...

اعتبار و روایی تحقیق

- اعتبار: به منظور سنجش اعتبار وسیله اندازه گیری، پرسشنامه در بین ۳۰ نفر از دانشجویان حائز شرایط توزیع گردید، سپس طی تجزیه و تحلیل بر اساس آزمون رگرسیون چند متغیره، اعتبار سؤالات مندرج در پرسشنامه با سطح معنی داری $P=0.000$ مشخص گردید.

- روایی: برای تعیین روایی شاخص‌ها و گویه‌ها در این پژوهش از آزمون آلفای کرونباخ استفاده گردید که در جدول ذیل نتایج آن قابل مشاهده است و این نتایج گویای آن است که هر کدام از شاخص‌ها روایی لازم را برای سنجش متغیرهای مورد نظر دارند و قابلیت روایی آنها در سطح خوبی قرار دارد.

جدول شماره ۳: نتایج آزمون ضریب روایی متغیرهای تحقیق

ردیف	متغیرها	نوع متغیر	ضریب آلفای بدست آمده
۱	تعداد ارزشها	وابسته	۰.۸۶
۲	ارتباط با خانواده	مستقل	۰.۹۵
۳	ارتباط با دوستان	مستقل	۰.۷۷
۴	وسایل ارتباط جمعی داخلی	مستقل	۰.۹۳
۵	وسایل ارتباط جمعی خارجی	مستقل	۰.۷۶
۶	سنت گرایی	مستقل	۰.۹۲
۷	رضایت از دانشگاه	مستقل	۰.۹۰

روش پردازش آمارها

پردازش آمارها^۱ بین دو مرحله جمع آوری داده‌ها^۲ و تحلیل داده‌ها^۳ جای می‌گیرد. هدف از پردازش، آماده‌سازی داده‌ها برای تحلیل است که به این مرحله داده آمایی می‌گویند (ساعی، ۱۳۷۷، ۴۸). پس از ثبت داده‌ها و ویرایش مقدماتی، محاسبات آماری با استفاده از بسته نرم افزاری SPSS انجام می‌گیرد که خود شامل دو بخش است یکی آمار توصیفی که خود شامل شاخص‌های مرکزی و پراکندگی، درصد فراوانی، جداول دوعدی و نمودارهای توزیع فراوانی می‌شود و دیگری تجزیه تحلیل اطلاعات که شامل آزمون فرض‌ها از جمله رگرسیون چند متغیره، کی دو، ضریب همبستگی پیرسون، آزمون تی مستقل و... می‌باشد.

^۱- Data Processing

^۲- Data Collection

^۳- Data Analysis

جدول شماره ۴: نحوه تجزیه و تحلیل داده ها و آزمون فرضیه ها

ردیف	نام متغیرها	سطح سنجش متغیر مستقل	سطح سنجش متغیر وابسته	نوع آزمون	ضریب همبستگی	ملاحظات
۱	عوامل فردی	اسمی دو یا چندحالتی	فاصله‌ای	آزمون	پیرسون	-----
۲	ارتباط با خانواده	فاصله‌ای	فاصله‌ای	پیرسون و رگرسیون	پیرسون	compute
۳	ارتباط با دوستان	فاصله‌ای	فاصله‌ای	پیرسون و رگرسیون	پیرسون	compute
۴	وسایل ارتباط جمعی داخلی	فاصله‌ای	فاصله‌ای	پیرسون و رگرسیون	پیرسون	compute
۵	وسایل ارتباط جمعی خارجی	فاصله‌ای	فاصله‌ای	پیرسون و رگرسیون	پیرسون	compute
۶	سنت گرایی	فاصله‌ای	فاصله‌ای	پیرسون و رگرسیون	پیرسون	compute
۷	رضایت از دانشگاه	فاصله‌ای	فاصله‌ای	پیرسون و رگرسیون	پیرسون	compute

یافته های تجربی تحقیق

بر اساس نتایج بدست آمده از آزمون همبستگی پیرسون بین متغیر وابسته (تضاد ارزش ها) و متغیرهای مستقل (گرایش به ارتباط با خانواده، گرایش به ارتباط با دوستان، رضایت از دانشگاه، گرایش به استفاده از وسایل ارتباط جمعی داخلی، گرایش به استفاده از وسایل ارتباط جمعی خارجی و میزان سنت گرایی) با توجه به سطح معنی داری آن که برابر با $Sig = 0/001$ می باشد، این مقدار کوچکتر از سطح معنی داری قابل قبول ($Sig = 0/05$) است، بنابراین می توان گفت بین متغیرهای فوق رابطه معنی دار وجود دارد که این رابطه در بین برخی متغیرها (گرایش به ارتباط با خانواده، رضایت از دانشگاه، گرایش به استفاده از وسایل ارتباط جمعی داخلی و میزان سنت گرایی) منفی، کاهنده و معکوس می باشد یعنی با افزایش این چند متغیر مستقل، متغیر وابسته (تضاد ارزش ها) کاهش می یابد و بر عکس. در بین برخی دیگر از متغیرها (گرایش به استفاده از وسایل ارتباط جمعی خارجی و گرایش به ارتباط با دوستان) با تضاد ارزش ها رابطه مثبت، افزایش دهنده و مستقیم وجود دارد یعنی با

افزایش میزان این دو متغیر تضاد ارزش ها نیز افزایش می یابد. پس با توجه به توضیحات فوق می توان گفت فرضیه های موجود در تحقیق حاضر با اطمینان ۹۹/۹٪ مورد تأیید واقع شدند.

جدول شماره ۶:

آزمون ضریب همبستگی پیرسون برای متغیر وابسته (تضاد ارزشها و متغیرهای مستقل)

ردیف	متغیرها	r	Sig
۱	ارتباط با خانواده	-۰.۷۰۰	۰.۰۰۰
۲	ارتباط با دوستان	۰.۱۰۲	۰.۰۰۷
۳	میزان رضایت از دانشگاه	-۰.۲۴۸	۰.۰۰۰
۴	گرایش به وسایل ارتباط جمعی داخلی	-۰.۳۱۳	۰.۰۰۰
۵	گرایش به وسایل ارتباط جمعی خارجی	۰.۲۰۸	۰.۰۰۰
۶	سنت گرایی	-۰.۱۷۵	۰.۰۰۰

جدول شماره ۶:

آزمون ضریب همبستگی پیرسون برای متغیر وابسته (تضاد ارزشها و عوامل فردی)

ردیف	متغیرها	r	Sig
۱	سن پاسخگویان	۰.۰۸۶	۰.۰۲۳
۲	اختلاف سن با مادر	۰.۰۹۰	۰.۰۱۷
۳	میزان درآمد	۰.۱۲۳	۰.۰۰۱

بر اساس نتایج بدست آمده از آزمون همبستگی پیرسون بین متغیر وابسته (تضاد ارزشها) و عوامل فردی (سن، تعداد اعضاء خانواده، اختلاف سن با والدین، تحصیلات والدین و میزان درآمد خانواده) در عامل درآمد خانواده با توجه به سطح معناداری که برابر با $Sig = ۰/۰۰۱$ می باشد این مقدار کوچکتر از سطح معنی داری قابل قبول ($Sig = ۰/۰۰۵$) است، بنابراین می توان گفت بین تضاد ارزشها و میزان درآمد، رابطه معنی دار وجود دارد که این رابطه مثبت، افزایشده و مستقیم می باشد یعنی با افزایش میزان درآمد خانواده تضاد ارزشها نیز افزایش می یابد. پس با توجه به توضیحات فوق می توان گفت این فرضیهها در تحقیق حاضر با اطمینان ۹۹/۹٪ مورد تأیید واقع شد. همچنین رابطه معنی دار با سطح اطمینان ۹۵٪ ما بین دو عامل، اختلاف سن با مادر و سن پاسخگو با

تضاد ارزش‌ها وجود دارد که این رابطه مثبت، افزایشدهنده و مستقیم می‌باشد. یعنی با افزایش میزان سن پاسخگو و اختلاف سن پاسخگو با مادر، تضاد ارزش‌ها نیز افزایش می‌یابد. در این آزمون بقیه عوامل فردی (تعداد اعضاء خانواده اختلاف سن با پدر و تحصیلات والدین) مورد قبول واقع نشدند.

جدول شماره ۷: رگرسیون چند متغیری برای تبیین عوامل مؤثر بر تضاد ارزش‌ها

آماره ها عوامل	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	F	Beta	t
۱- گرایش به ارتباط با خانواده	۰/۷۰	۰/۴۹	۰/۴۹	۶/۶	۶۷۳/۳۹۲	-۰/۶۴۵	-۰/۷۰
۲- گرایش به وسایل ارتباط جمعی داخلی	۰/۷۱	۰/۵۱	۰/۵۰	۶/۵	۳۶۴/۴۹۹	-۰/۱۱۰	-۰/۳۱
۳- گرایش به ارتباط با دوستان	۰/۷۲	۰/۵۲	۰/۵۲	۶/۴	۲۵۲/۸۰۸	۰/۰۹۶	۰/۱۰
۴- رضایت از دانشگاه	۰/۷۲	۰/۵۲	۰/۵۲	۶/۴	۱۹۴/۲۵۹	-۰/۰۸۳	-۰/۲۴
۵- گرایش به وسایل ارتباط جمعی خارجی	۰/۷۳	۰/۵۳	۰/۵۲	۶/۴	۱۵۸/۶۷۷	۰/۰۷۸	۰/۲۰

معادله رگرسیون استاندارد (مدل خطی چند متغیره) برای شاخص (Y)

$$Z = \beta_1 V_1 + \beta_2 V_2 + \beta_3 V_3 + \beta_4 V_4 + \beta_5 V_5$$

میزان گرایش به ارتباط با خانواده (۰/۶۴-) = تضاد ارزش‌ها
 میزان گرایش به استفاده از وسایل ارتباط جمعی داخلی (۰/۱۱-)
 میزان گرایش به ارتباط با دوستان (۰/۰۹۶)
 میزان رضایت از دانشگاه (۰/۰۸۳-)
 میزان گرایش به استفاده از وسایل ارتباط جمعی خارجی (۰/۰۷۸)

با توجه به معادله سیرقهقرایی استاندارد، با افزایش یک واحد تغییر در متغیرهای مستقل به اندازه ضریب رگرسیون استاندارد (Beta) واحد افزایش یا کاهش در متغیر وابسته مشاهده می‌گردد که این امر در هر کدام از مراحل روش تحلیل رگرسیون یعنی روش گام به گام (Method: stepwise) در سطح معنی‌داری قابل قبول (یعنی حداقل ۰.۰۵) نشان داده می‌شود. لذا ضریب همبستگی چند متغیره (R) در هر کدام از شاخصها بیانگر شدت رابطه بین متغیرهای مستقل و وابسته می‌باشد و در عین حال ضریب تعیین (R Square) نشان دهنده توضیح و تبیین تغییرات میزان متغیر وابسته از سوی عوامل و متغیرهای مستقل است.

ارائه یافته‌های تحقیق

نتایج این بررسی نشان می‌دهد که تضاد ارزش‌ها در بین دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهر نسبتاً پایین می‌باشد چرا که میزان میانگین تضاد ارزش‌ها در بین این گروه ۲/۳۳ نمره از ۵ نمره می‌باشد. در مجموع از این تحقیق روابط زیر اثبات گردید: ۱- براساس رهیافت تئوریک کولی، مید، دورکیم، فروید، پارسنز و طبق آزمون فرض‌های یاد شده، مشخص گردید بین تضاد ارزش‌ها و ارتباط با خانواده رابطه معکوس، منفی و کاهنده وجود دارد، یعنی با افزایش ارتباط جوان با اعضاء خانواده، تضاد ارزش‌ها کاهش می‌یابد و بالعکس. ۲- براساس رهیافت تئوریک کولی، مید، دورکیم، پارسنز و ساترلند و طبق آزمون فرض‌های یاد شده مشخص گردید بین تضاد ارزش‌ها و ارتباط با دوستان رابطه مستقیم، مثبت و افزایشی وجود دارد، یعنی با افزایش یکی، دیگری نیز افزایش می‌یابد و بالعکس. ۳- باتوجه به تئوری‌های اجتماعی شدن، مراکز آموزشی یکی از محرک‌های قدرتمند اجتماعی است که رفتار فرد را کنترل می‌کند و براساس رهیافت تئوریک کولی، مید، دورکیم، پارسنز و طبق آزمون فرض‌های یاد شده مشخص گردید بین تضاد ارزش‌ها و مراکز آموزشی رابطه معکوس، منفی و کاهنده وجود دارد، یعنی با افزایش رضایت از مراکز آموزشی، تضاد ارزش‌ها کاهش می‌یابد و بالعکس. ۴- براساس رهیافت تئوریک رایزمن و طبق آزمون فرض‌های یاد شده مشخص گردید بین تضاد ارزش‌ها و گرایش به وسایل ارتباط جمعی داخلی رابطه معکوس، منفی و کاهنده وجود

دارد، یعنی با افزایش متغیر مذکور، تضاد ارزش‌ها کاهش می‌یابد و بالعکس. ۵- براساس رهیافت تئوریک رابینزمن و طبق آزمون فرض‌های یاد شده مشخص گردید بین تضاد ارزش‌ها و گرایش به وسایل ارتباط جمعی خارجی رابطه مستقیم، مثبت و افزایشی وجود دارد، یعنی با افزایش یکی، دیگری نیز افزایش می‌یابد و بالعکس. ۶- براساس رهیافت تئوریک ایزنشتاد، وایت و گودنو و طبق آزمون فرض یاد شده، مشخص گردید بین تضاد ارزش‌ها و گرایش به سنت‌ها رابطه معکوس، منفی و کاهنده وجود دارد، یعنی با افزایش متغیر مذکور، تضاد ارزش‌ها کاهش می‌یابد و بالعکس. ۷- براساس رهیافت تئوریک پیتترسی و اینگلهارت و طبق آزمون فرض یاد شده، مشخص گردید بین تضاد ارزش‌ها و برخی از عوامل فردی (سن، درآمد و اختلاف سن با مادر) رابطه معنی‌دار وجود دارد.

ارائه پیشنهاد

به طور کلی می‌توان گفت نتیجه‌گیری یعنی پیوند زدن بین مطالعات نظری و تجربی که منتهی به ارائه راهکارها بر مبنای آن می‌شود، برخی از پیشنهادها به شرح ذیل می‌باشد:

۱- با توجه به یافته‌های تحقیق، کاهش ارتباط با خانواده موجب افزایش تضاد ارزش‌ها می‌گردد یعنی هر قدر ارتباط با خانواده کمتر می‌شود تضاد ارزش‌ها افزایش می‌یابد، لذا ایجاد محیطی امن در خانه و بستری مناسب از طرف والدین می‌تواند جوانان را به کانون خانواده وابسته نماید به طوری که جوان کمتر وقت خود را جهت برقراری ارتباط با دوستان بگذراند، دوستانی که تجربه‌ای بیش از او ندارند و راهنمای بهتری از خود او نیستند.

۲- با توجه به یافته‌های تحقیق بین رضایت از مراکز آموزشی و تضاد ارزش‌ها رابطه وجود دارد. یعنی هر قدر رضایت از مراکز آموزشی افزایش یابد، تضاد ارزش‌ها کاهش می‌یابد. با توجه به اهمیتی که مراکز آموزشی در توسعه و پیشرفت جوامع دارند، می‌توانند موفق به تربیت افرادی شوند که موجبات پیشرفت و تعالی فرهنگ جامعه را در حد ممکن فراهم سازند. مراکز آموزشی انواع ارزش‌ها و نگرش‌های فرهنگی جوانان را که در سالهای اولیه زندگی کسب کرده‌اند، تقویت می‌نماید و نیز از طریق " برنامه درسی پنهان "

یادگیری ارزش‌ها، نگرش‌ها و عادات را تحت تأثیر قرار می‌دهند، بنابراین کارشناسان جامعه‌بایستی طی برنامه‌هایی سعی کنند مراکز آموزشی را برای جوانان جذاب سازند تا آنها بتوانند استعدادهای خود را پرورش دهند و توانائی ابراز وجود پیداکنند. بالا بردن کیفی سطح تحصیل و تدریس در دانشگاه و مدارس موجب می‌شود جوانان رغبت بیشتری برای ادامه تحصیل داشته باشند. مدرسه و دانشگاه را محیطی برای فرار از منزل و یافتن محلی امن برای دستیابی به برخی اهدافشان ندانند.

۳- با توجه به یافته‌های تحقیق، وسایل ارتباط جمعی می‌تواند بر تضاد ارزش‌ها تأثیر بگذارد. بنابراین پخش برنامه‌های آموزشی، تفریحی، خبری و برنامه‌هایی که برخاسته از بطن مشکلات جوانان باشد، می‌تواند رغبت جوانان را به استفاده از وسایل ارتباط جمعی داخل کشور افزایش دهد و به تبع آن دیگر جوانان نیازهای خود را در رسانه‌های خارجی جستجو نمی‌کنند و همچنین استفاده متعادل از وسایل ارتباط جمعی توسط والدین و نیز فرزندان سبب می‌گردد هر دو وقت بیشتری برای تبادل عقاید داشته باشند.

۴- توسعه و ترویج ارزشهای فرامادی در شهر می‌تواند از توقعات و انتظارات شهروندان در زمینه مسائل مادی بکاهد. زیرا نسل جوان با اقامت در شهرها، اقتصادی‌تر می‌شوند که این امر مهم بر عهده مسئولین و برنامه‌ریزان است که ارزش‌های معنوی و اجتماعی را در شهر گسترش دهند.

۵- محدود کردن رشد جمعیت و کوچک شدن بعد خانوار می‌تواند در نسل آتی موجب کاهش اختلاف دید گردد، چرا که در این صورت فرصت والدین برای برقراری ارتباط با فرزندان شان افزایش می‌یابد.

۶- با توجه به یافته‌های تحقیق، بین سنت‌گرایی و تضاد ارزش‌ها رابطه وجود دارد یعنی با کاهش میزان سنت‌گرایی، تضاد ارزش‌ها افزایش می‌یابد و بالعکس؛ بنابراین صدا و سیما و مراکز آموزشی و خانواده‌ها برای شناخت و درونی کردن آداب و رسوم و سنت‌های اصیل ملی در جوانان باید برنامه‌ریزی بلندمدت داشته باشند تا با گرایش جوانان به سنت‌های اصیل ملی از تضاد ارزش‌ها کاسته شود.

منابع

- آبراکرامبی، ن/ هیل ، ا / ترنر ، ب (۱۳۶۷). فرهنگ جامعه شناسی، ترجمه حسن پویان، تهران: چاپ پخش
- احمدی، ا (۱۳۶۹). روانشناسی نوجوانان و جوانان، تهران: انتشارات رودکی
- اینگلهارت، ر (۱۳۷۳). تحول فرهنگی در جامعه پیشرفته صنعتی، ترجمه مریم وتر، تهران: انتشارات کویر
- تیموری، ک (۱۳۷۷). فرهنگ عمومی، فصلنامه شماره ۱۶ - ۱۵ ، شکاف نسلیها، پاییز و زمستان
- روشه، گ (۱۳۷۶). جامعه شناسی تالکوت پارسنز ، ترجمه عبدالحسین نیک گهر، تهران: انتشارات تبیان، چاپ اول
- ساروخانی، ب (۱۳۷۲). روشهای تحقیق در علوم اجتماعی ، تهران: انتشارات پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، چاپ پنجم
- ستوده، ه (۱۳۷۶). درآمدی بر روانشناسی اجتماعی، تهران : انتشارات آوای نور، چاپ سوم
- کینگ، س (۱۳۵۳). جامعه شناسی ، ترجمه مشفق همدانی، تهران : چاپخانه سپهر
- محسنی، م (۱۳۷۵). مقدمات جامعه شناسی، تهران : انتشارات دوران، چاپ سیزدهم
- کازینو، ژ (۱۳۶۴). قدرت تلویزیون، علی اسدی، انتشارات امیرکبیر ، تهران
- کوئن، ب (۱۳۷۵). مبانی جامعه شناسی، غلامعباس توسلی، انتشارات سمت، تهران
- یوسفی، ن (۱۳۸۳). شکاف بین نسل ها، انتشارات پژوهشکده علوم انسانی و اجتماعی، تهران